

Inventering av fladdermöss
i Lerums kommun
2012-2013

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund

Tel. 0303-72 61 60

Projektledare: Johan Ahlén

Fältarbete: Oskar Kullingsjö, Petter Bohman och Johan Ahlén

Rapport: Johan Ahlén och Petter Bohman

Uppdragsgivare

Lerums kommun

Kartmaterial

Erhållet från uppdragsgivaren

Innehåll

INNEHÅLL	3
SAMMANFATTNING	4
FLADDERMÖSS – EN BAKGRUND	5
INVENTERINGSMETOD	6
RESULTAT	9
LOKALBESKRIVNINGAR	13
1. Stålebo-Gullringsbo.....	13
2. Kolboryd	13
3. Alebäcken/Brännås.....	13
4. Bävsjöryd.....	13
5. Häcken, Stora Härsjön.....	13
6. Norra Aspens branter	14
7. Sävidsbo.....	14
8. Kullagårdsvägen.....	14
9. Säveån Floda-Lerum	14
10. Lerån, Våthult	14
11. Tollestorp.....	14
12. Olstorps gård.....	15
13. Åstebo-Stålebo	15
14. Nääs	15
15. Håvared	15
16. Ubbared.....	15
17. Lärjeåns dalgång, Ramberg/Ingabo	15
18. Stora Lundby kyrka	16
19. Hjällsnäs	16
20. Norsesund.....	16
21. Uddar i Mjörn.....	16
22. Östad.....	16
DISKUSSION.....	17
REFERENSER.....	18

Sammanfattning

På uppdrag av Lerums kommun har Naturcentrum AB genomfört en inventering av fladdermöss i kommunen under 2012 och 2013. Inventeringen har utförts under sammanlagt 16 fältnätter och totalt besöktes 22 olika lokaler. Några platser har besökts vid två olika tillfällen, övriga områden inventerades vid ett besök vardera.

Sammanlagt hittades tio olika arter. Tidigare har ytterligare en art, dammfladdermus hittats i kommunen. Talrikast och mest utbredd var, som man kunde vänta sig, nordisk fladdermus. Andra arter som förekom allmänt i Lerums kommun var dvärgfladdermus, mustaschfladdermus/Brandts fladdermus, stor fladdermus och vattenfladdermus. Bland de mer sällsynta arterna kan särskilt nämnas Leislers fladdermus, sydfladdermus, fransfladdermus och gråskimlig fladdermus. De tre förstnämnda är klassade som starkt hotade (EN)(Leislers och syd) respektive sårbar (VU)(frans) i den svenska rödlistan över hotade arter (Gärdenfors 2010). Den tidigare funna dammfladdermusen är också rödlistad (starkt hotad, EN).

De artrikaste platserna var områden kring Aspen, Säveån, Sävelången och Mjörn, alltså sjönära, lövskogsrika miljöer. Med elva arter är Lerum sannolikt en av västra Västergötlands artrikare kommuner.

Inventeringen utfördes nattetid med hjälp av en handhållen fladdermusdetektor och ett antal så kallade autoboxar, stationer som spelar in fladdermusljud automatiskt. Metodvalet ligger i linje med den standardiserade metoden artkartering, som är den rekommenderade metoden för den här typen av inventeringar.

Fladdermöss – en bakgrund

Fladdermössen är en mycket artrik och specialiserad grupp bland däggdjuren. I Sverige har 19 av världens cirka 1200 arter påträffats. I Lerums kommun hittades 10 av dessa. Ytterligare en art har hittats vid ett tidigare tillfälle. Detta gör att antalet kända arter från kommunen är 11.

Förmågan att flyga aktivt, inte bara glidflyga, gör fladdermössen helt unika i jämförelse med alla andra däggdjuren. Därtill har de en rad egenskaper som de delar med bara några få andra grupper, bland annat förmågan att orientera sig med ekolokalisering och deras långa livslängd i förhållande till sin ringa storlek (många av våra svenska arter kan bli så gamla som 20-30 år).

Tvärtemot vad många tror, är fladdermössen inte nära släkt med gnagare, såsom råttor eller möss. De utgör istället en egen ordning (Chiroptera) som evolutionärt står närmare ordningen insektsätare (Eulipotyphla) dit näbbmöss, igelkottar och mullvadar hör.

Bland världens 1200 fladdermöss hittar man arter som specialiserat sig på att äta frukt, pollen och nektar, fisk, gröna blad, fånga insekter eller till och med suga blod. De arter som förekommer i Sverige är alla helt och hållet specialiserade på att fånga och äta insekter, till exempel nattfjärilar, myggor och skalbaggar.

Våra nordeuropeiska fladdermöss går i vinterdvala under den kalla och mörka årstiden. När de vaknar upp i april-maj flyger de iväg och bildar sommarkolonier i ihåliga träd, på vindar, i lagårdar eller på andra lämpliga ställen. Dessa kolonier kan omfatta allt från några få individer upp till många hundra djur (i andra delar av världen kan dessa kolonier innehålla miljontals individer!) Under juni och juli föder honorna en, eller hos vissa arter två, ungar som hon vårdar intensivt under några veckor tills de lär sig flyga. Därefter upplöses de stora kolonierna och fladdermössens parningssäsong börjar. Under hösten flyger djuren tillbaka till sina övervintringsplatser. För vissa arter ligger dessa platser nära sommarkolonin medan andra ger sig iväg på långväga flyttningar, likt flyttfågeln. Övervintringen sker ofta i grottor, gamla gruvor eller liknande ställen där temperaturen inte sjunker under noll grader.

Samtliga fladdermusarter i Sverige omfattas av fjärde bilagan till EU:s Art- och habitatdirektiv. Denna bilaga innehåller de djur- och växtarter unionen anser vara särskilt viktiga och vilka kräver strängt skydd. Det är med andra ord förbjudet att avsiktligt döda, fånga, störa samt nyttja dem i kommersiellt syfte. Det är dessutom förbjudet att förstöra eller försämra de platser där dessa arter förökar sig och rastar. Några arter omfattas också av bilaga 2 vilket innebär att medlemsländerna ska avsätta bevarandeområden och genomföra specifika skyddsåtgärder (nätverket Natura 2000). Direktivet är implementerat bland annat genom att samtliga arter är upptagna i Artskyddsförordningen (SFS 2007:845).

Inventeringsmetod

Inledningsvis identifierades runt trettio mer eller mindre lämpliga fladdermuslokaler i Lerums kommun. Detta gjordes utifrån flygbildstolkning av kommunens natur, tidigare kunskap och tips om lämpliga platser, i samarbete med kommunbiolog Maria Magnusson. Maria dagrekognerade dessutom ett antal områden för att det skulle vara möjligt att ytterligare planera och prioritera inventeringsinsatserna. I första hand besöktes de platser som bedömdes som mest intressanta. Vissa platser, framför allt inom de planerade undersökningsområdena lades till vid fältbesök eller rekognoseringssturer.

Totalt besöktes 22 olika lokaler i kommunen. Några av dem besöktes vid två tillfällen eftersom de ansågs vara särskilt intressanta och det första besöket inte motsvarade förväntningarna. Alla besökta lokaler redovisas nedan i tabell 1 och på kartan i figur 1. Inom ramen för ett vindkraftsprojekt har flera platser i skogarna söder om Floda inventerats under 2009. Detta har därför inte prioriterats under 2012 och 2013.

Tabell 1. Förteckning över inventerade lokaler i Lerums kommun, med kort beskrivning, inventeringsdatum samt väderförhållandena i samband med besöket.

Lokal (nr. och namn)	Lokalens karaktär	Inv. datum	Väder	Inventerare
1. Stålebo-Gullringsbo	Ädellövrik, nordvänd sluttning ner mot sjö. Betermarker.	20120729	14°C, svag vind	PB
		20130717	15°C stilla, klart	JA
2. Kolboryd	Odlingslandskap i skogsmark	20120806	15°C svag vind	OK
3. Alebäck-bäck-en/Brännås	Ravinmiljö med lövskog	20120806	14°C, svag vind	OK
4. Bävsjöryd	Litet odlingslandskap	20120806	14°C, svag vind	OK
5. Häcken, St Härsjön	By vid Stora Härsjön, betesmark, en del löv	20130807	19°C, stilla, mulet	JA
6. Norra Aspens branter	Höga klippbranter vid Aspen	20120726	16°C, svag vind	PB
7. Sävidsbo	Bymiljö, odlingsmark	20120727	16°C, svag vind	PB
8. Kullagårdsvägen	Odlingslandskap, gårdsmiljöer	20120807	15°C, svag vind	OK
9. Säveån Floda-Lerum	Å med forsar och lövrika stränder	20130807	19°C, stilla, mulet	JA
10. Lerån, Våthult	Å i odlingslandskap	20120807	14°C, svag vind	OK
11. Tollestorp	Odlingslandskap nära industriområde	20120807	14°C, svag vind	OK
12. Olstorps gård	Stor gård	20120807	15°C, svag vind	OK
13. Åstebo-Stålebo	Åsar med lövskog, odlingsmark	20130719	19°C, svag vind	JA
14. Nääs	Slott på udde i sjö, grova träd	20130806	18°C, svag vind	OK
15. Håvared	Litet odlingslandskap, lövträd	20120725	16°C, svag vind	PB

16. Ubbared	som 15.	20120729	17°C, stilla	PB
17. Lärjeåns dalgång Ramberg/Ingabo	Vidsträckt dalgång, sydvänd brant, gårdsmiljöer	20120808	12°C, duggregn	OK
18. St. Lundby kyrka	Kyrka med lövträd	20120724	15°, stilla	PB
19. Hjällsnäs	Odlingslandskap, strandängar	20120724 20130724	15°, stilla 17°C mulet	PB OK
20. Norsesund	Sjönära samhälle	20120816	14°C, svag vind	PB
21. Uddar i Mjörn	Flera uddar i stor sjö, lövträd	20120810 20130807	14°C, svag vind, klart 16°C, stilla	OK OK
22. Östad	Kyrka, gårdsmiljöer	20120810	12°C, svag vind	OK

Fältinventeringarna förlades till nätter med gynnsam väderlek under juli och augusti, som anses var de bästa månaderna för att inventera fladdermöss. Gynnsamma väderförhållanden för fladdermusinventering är när nätterna är varma (helst över +10 grader), vindstilla och helst utan regn.

Det effektiva inventeringsarbetet påbörjades strax innan solnedgången och avslutades som regel mellan klockan 02.00 och 03.00, beroende på fladdermusaktiviteten för respektive natt. Under varje inventeringskväll koncentrerades oftast insatserna till ett område, som dock kunde ha flera delar som besöktes en eller flera gånger vardera.

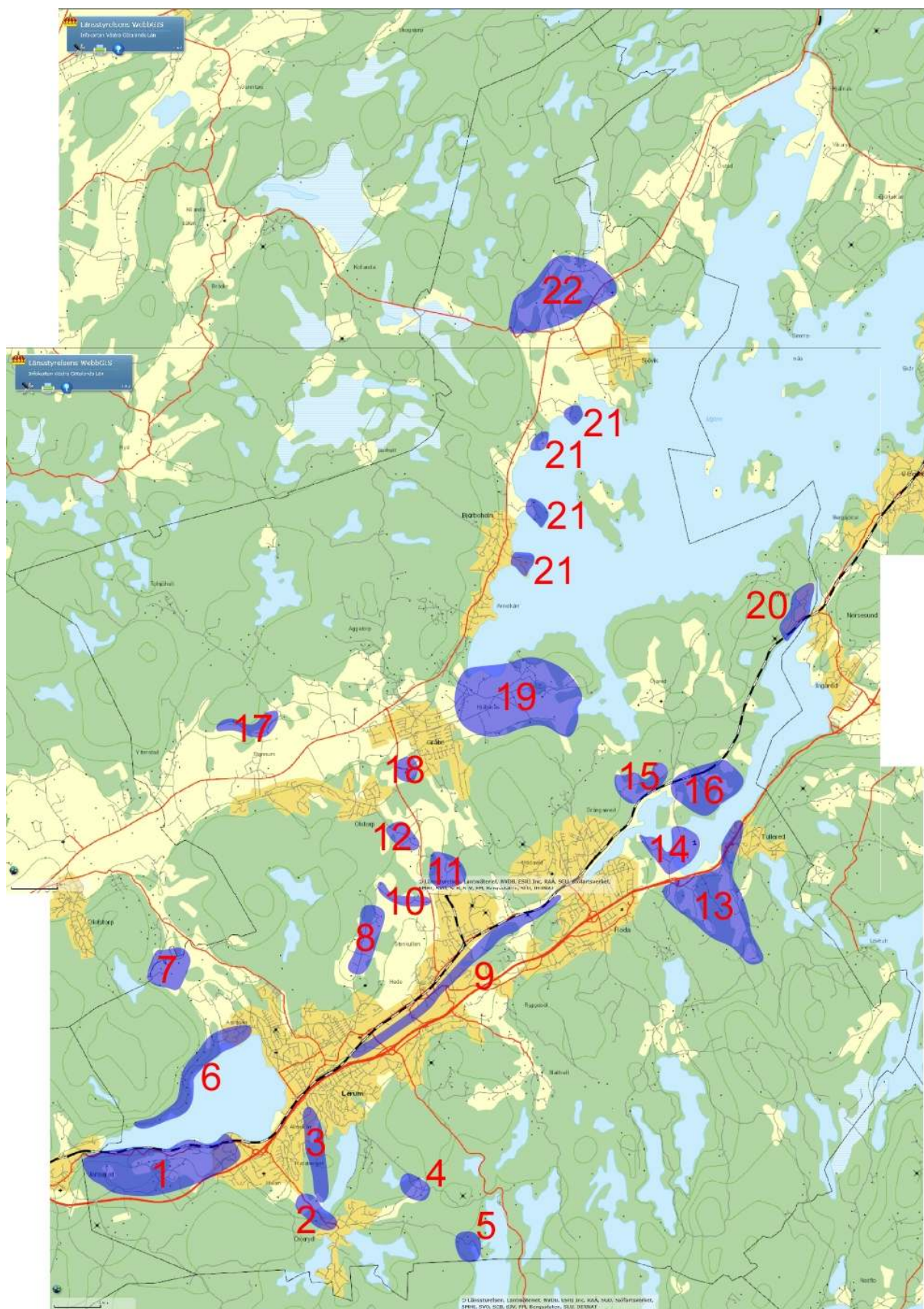
Autoboxarna, som är fladdermusdetektorer som automatiskt spelar in lätet från förbi flygande fladdermöss, placerades ut på noggrant utvalda platser där man kunde förvänta sig att fladdermöss jagade eller passerade till och från jaktmarker. Med den handhållna detektorn lyssnade inventeraren sedan igenom alla eller så många lämpliga miljöer som möjligt under sitt besök. När inventeringsnatten led mot sitt slut samlades de utplacerade autoboxarna in.

Alla fladdermöss som observerades artbestämdes direkt i fält eller spelades in för vidare analys i datorns ljudanalysprogram.

Metoden som användes för inventeringen motsvarar den metod som är eller kommer att bli Naturvårdsverkets rekommenderade metod för uppföljning av fladdermusfaunan, artkarteringsmetoden. Inventeringen är således jämförbar med andra inventeringar och bör vara uppföljningsbar.

Arterna mustaschfladdermus och Brandts fladdermus är normalt mycket svåra att skilja i fält utan att man fångar dem. Eftersom fångst är mycket resurskrävande är det normala att man helt enkelt behandlar dem som ett artpar och inte skiljer dem åt. De noteras här i rapporten som mustasch-/Brandts fladdermus.

I många fall kan arter av släktet *Myotis*, det vill säga vatten-, mustasch-/Brandts, damm- och fransfladdermus omöjliga att artbestämma på enbart ljudet. För att en säker bestämning ska vara möjlig måste man antingen ha tur och lyckas fånga artspecifika läten eller ha haft tillfälle att visuellt observera fladdermössen. Det är därför inte ovanligt att man måste lämna filer från autoboxar obestämnda.

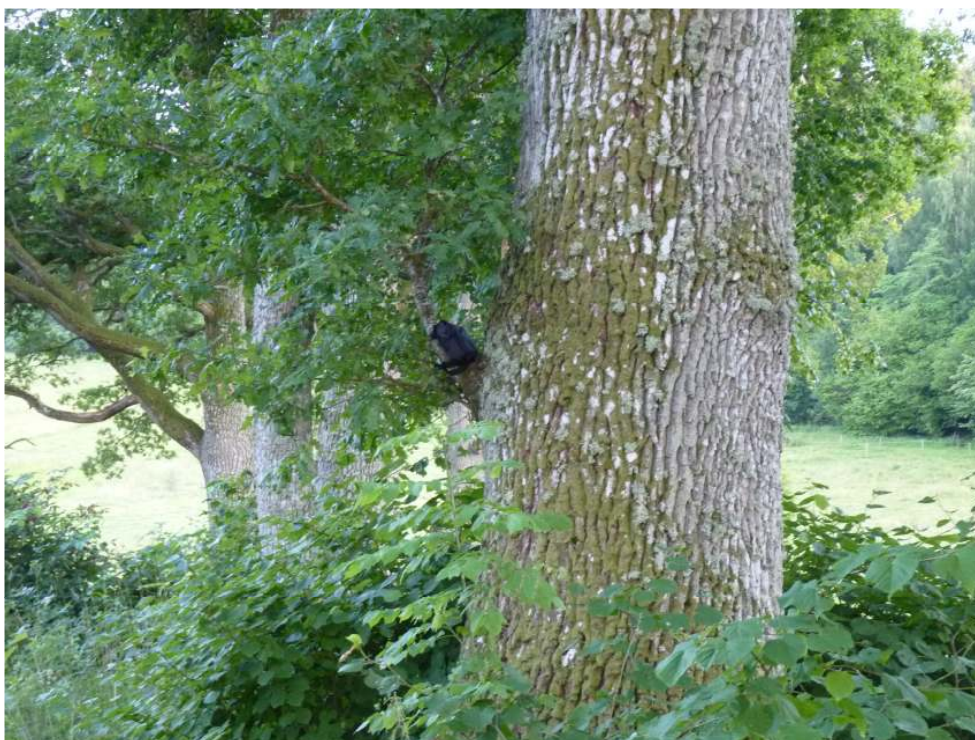

Figur 1. Karta över Lerums kommun med de inventerade lokalerna som blåa fält. Siffrorna anger lokalens nummer.

Resultat

Utifrån en bit över 2500 artbestämda ljudinspelningar och en mängd fältobservationer kunde tio arter fladdermöss konstateras i inventeringen. En inspelning motsvarar en passage av en fladdermus förbi en autobox. Men samma individ kan flyga förbi många gånger och inventeraren kan med den handhållna detektorn göra många inspelningar av en viss svårbestämd individ alternativt bestämma sig för att inte spela in varje observation av till exempel nordisk fladdermus. Därför kan man inte använda antalet inspelningar som ett direkt mått på antal fladdermöss på en lokal. Med viss reservation kan dock antal inspelningar ge en indikation på om det varit hög eller låg aktivitet för en art på en viss lokal under en natt.

Förutom de nu funna tio arterna har tidigare ytterligare en art, dammfladdermus, hittats i kommunen. Detta fynd gjordes av JA vid en inventering för vindkraft i trakterna söder om Floda under sommaren 2009. Arten sågs jaga över Tvärsjön. Vid denna inventering hittades också några jagande exemplar av fransfladdermus vid Sävhult.

En autobox utsatt för inspelningar i en ek i Stålebo-området.

Nordisk fladdermus var den i särklass vanligaste och mest utbredda arten. Den registrerades på samtliga 22 lokaler med totalt drygt 1300 inspelningar. Övriga arter som förekom på många av lokalerna var dvärgfladdermus (21 lokaler), vatten (12), mustasch/Brandts (10) och stor fladdermus (10 lokaler)(tabell 3). Andelen lokaler med dvärgfladdermus och stor fladdermus är ovanligt stor, jämfört med andra områden i Västsverige som vi jobbat i. Detta kan sannolikt förklaras av att många av lokalerna är belägna i rika lövskogsmiljöer, där dessa arter är vanliga.

Leislers fladdermus, sydfladdermus och fransfladdermus var de mest sällsynta arterna. De noterades på en plats vardera utom sydfladdermus som hittades på två platser i kommunen (tabell 3).

De artrikaste lokalerna i kommunen var uddarna i Mjörn (9 arter) och Stålebo-Gullringsbo vid Aspen (8 arter) (tabell 3). Dessa är båda präglade av sina sjö-
nära lägen och är dessutom rika på ädellöv. Så mycket som tre av lokalerna noterades med 7 arter, alla dessa var också sjönära lövlandskap, Hjällsnäs, Näs och Ubbared.

Tabell 2. Sammanfattande tabell över de fladdermusarter som påträffades i Lerums kommun under inventeringen 2012 och 2013.

Art	Kommentar
Nordisk fladdermus <i>Eptesicus nilssonii</i>	Arten är vanligt förekommande i hela kommunen och hittades på alla besökta lokaler. Detta är även en av Sveriges vanligaste fladdermöss. Den trivs i en mängd olika miljöer och är en av få arter som förekommer i rena barrskogar.
Sydfladdermus <i>Eptesicus serotinus</i>	En ovanlig och sydlig släkting till nordisk fladdermus som i Sverige är rödlistad som starkt hotad (EN). Förutom förekomster i sydligaste Sverige, främst Skåne, finns arten i centrala Västergötland och observeras gles i övriga delar av Västsverige.
Dvärgfladdermus <i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Dvärgfladdermus var den näst vanligaste arten i kommunen och hittades nästan samtliga av de besökta lokalerna. Arten är en av de vanligaste i södra Sverige.
Långörad fladdermus <i>Plecotus auritus</i>	Denna art är spridd och relativt allmän i södra halvan av Sverige. I Lerums kommun observerades den på åtta lokaler, med ett fåtal inspelningar på varje. Detta var väntat då dess läte är mycket svagt och det därför är vanligt att man inte upptäcker särskilt många exemplar.
Gråskimlig fladdermus <i>Vespertilio murinus</i>	Arten observerades på sju lokaler och i de flesta fall endast fåtaligt. Många av fynden gjordes i anslutning till större sjöar, vattendrag eller öppna marker. Gråskimlig fladdermus är spridd men mindre allmän i stora delar av södra Sverige. Den är känd för att under ljumna höstkvällar flyga runt i städer ge ifrån sig sociala läten som även det mänskliga örat kan uppfatta.
Stor fladdermus <i>Nyctalus noctula</i>	Denna, Sveriges största fladdermus, noterades på tio av lokalerna. Den verkar ha en tyngdpunkt längs med Säveån och i närheten av de stora sjöarna Aspen och Mjörn. Stor fladdermus är spridd och relativt allmän i södra delen av landet och förekommer oftast just i rikare lövområden, gärna i herrgårdslandskap.
Leislers fladdermus <i>Nyctalus leisleri</i>	En mindre släkting till stor fladdermus, mycket ovanlig och rödlistad som starkt hotad (EN). Den är funnen på några håll i Västsverige, men ytterst sparsamt. Hittades vid Stålebo, nära Jonsered.

Art	Kommentar
Vattenfladdermus <i>Myotis daubentonii</i>	Arten är en av de vanligaste i Sverige och även i Lerums kommun. Den observeras ofta jaga över öppet vatten men håller även ofta till i skog och brynmiljöer. Har kanske noterats i något lägre andel av lokalerna än förväntat.
Dammfladdermus <i>Myotis dasycneme</i>	Dammfladdermus är en mycket ovanlig art som är rödlistad som starkt hotad (EN) i rödlistan från 2010. Ett antal individer sågs och hördes jaga över Tvärsjön, söder om Floda, sommaren 2009.
Fransfladdermus <i>M. nattereri</i>	Fransfladdermus är en sällsynt art som är rödlistad som sårbar (VU) i den senaste rödlistan. Jagande exemplar iakttogs vid Mjörns strand 2012 och i Sävhult vid en inventering 2009. Den finns spridd i stora delar av södra halvan av Sverige men är sällan talrik.
Mustasch-/Brandts fladdermus <i>M. mystacinus/brandtii</i>	Detta är ett artpar som utgörs av två mycket svårskiljda arter. För säker artbestämning krävs att djuren fångas in för detaljstudier. Då ingen fångst genomfördes behandlas dessa arter som ett artpar i denna studie. Mustasch-/Brandts fladdermus är vanlig i stora delar av södra Sverige.
Obestämd <i>Myotis</i>	Obestämda fladdermöss i släktet <i>Myotis</i> registrerades på nästan alla lokaler, 19 stycken. Att man får lämna inspelningar från autoboxar bestämda endast till släkte på detta sätt är helt normalt eftersom man helst behöver se beteenden och/eller utseende för en säker bestämning till art. Sannolikt rör det sig om vattenfladdermus, mustaschfladdermus eller Brandts fladdermus.

Tabell 3. Fullständig redovisning av alla inspelade fladdermöss fördelade per lokal.

Lokal (nr. och namn)	datum	nordisk	syd	dvärg	långörad	gråskimlig	stor	Leislers	vatten	frans	mustasch/ Brandts	artantal lokal	obest. Myotis
1. Stålebo-Gullringsbo	20120729 20130717	45 33		25 6	1	2	7	1	6 2		5 2	8	5 25
2. Kolboryd	20120806	294		35		1			1		3	5	9
3. Alebäcken/Brännås	20120806	49		32								3	2
4. Båvsjöryd	20120806	114		4							1	3	1
5. Häcken, St Hårsjön	20130807	25		24	2				2			4	35
6. Norra Aspens branter	20120726	11		4			1		6			4	7
7. Sävidsbo	20120727	116		6	2						1	4	31
8. Kullagårdsvägen	20120807	12		10								2	
9. Sävån Floda-Lerum	20130807	223		91	2		2		66			5	39
10. Lerån, Våthult	20120807	1										1	
11. Tollestorp	20120807	6		22								2	
12. Olstorps gård	20120807	36		14								3	7
13. Åstebo-Stålebo	20130719	80		108		2			6			4	13
14. Nääs	20130806	30		33	2	1	2		10		4	7	19
15. Håvared	20120725	9		1								2	5
16. Ubbared	20120729	9	1	34		1	2		1		1	7	7
17. Lårjeåns dalgång Ramberg/Ingabo	20120808	54		3					2		4	4	4
18. St. Lundby kyrka	20120724	28		2			1					4	2
19. Hjällsnäs	20120724 20130724	27 24		6 9	1		1		7 2		10	7	2 17
20. Norsesund	20120816	23		63			3		16			4	10
21. Uddar i Mjörn	20120810 20130807	33 41	2	19 73	1	5 1	33 5		13 4	1	11	9	27 8
22. Östad	20120810	6		35	1		3				1	5	7
Antal inspelningar/art		1329	3	659	12	14	60	1	144	1	43	2548	282
Antal lokaler/art		22	2	21	8	7	10	1	12	1	10	19	19

Lokalbeskrivningar

Här beskrivs de olika inventerade områdena. Det som omnämns i beskrivningarna är huvudsakligen vilka faktorer som bedöms vara positiva för fladdermöss, vilket samtidigt är motiveringen till att miljön valts ut för inventering. Vid angivelsen av antal arter här och i tabell 3 räknas obestämda *Myotis*-ljud in enbart om inga artnoteringar med säkert bestämda *Myotis*-ar finns.

1. Stålebo-Gullringsbo

I den nordvända, ädellövriska sluttningen ner mot Aspen finns ett vackert odlingslandskap kring gårdar, villor och några herrgårdar. Här finns raviner, sjöstrand, ädellövbestånd, brynmiljöer och många andra faktorer som gör området intressant för fladdermöss. Detta är den lokal där vi hittat flest arter under inventeringen.

Inventeringsinsats: Ett helkvällsbesök 2012 med fem autoboxar och ett 2013 med sex stycken, det första besöket med fokus på de nedre delarna, närmast stranden, det andra med inriktning framför allt på de lite högre belägna delarna.

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, gråskimlig, stor, Leislers, vatten, mustasch/Brandts – 8 arter

2. Kolboryd

Ett litet avsnitt med odlingslandskap strax söder om Lerum.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, två autoboxar.

Fynd: nordisk, dvärg, gråskimlig, vatten, mustasch/Brandts – 5 arter

3. Alebäcken/Brännås

En lövrik ravin och bäckdal söder om Lerums samhälle.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, två autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, obestämd *Myotis*-art – 3 arter

4. Bävsjöryd

Odlingslandskap vid Bävsjön med en handfull gårdar och en stor damm. En del lövträd i brynen.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, två autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, mustasch/Brandts – 3 arter

5. Häcken, Stora Härsjön

Ytterligare en bymiljö i skogstrakterna söder om Lerum. Några gårdar omgivna av öppen mark som når ner till stranden av Stora Härsjön. På en udde intill ligger ett antal sommarstugor.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2013, två autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, vatten – 4 arter

6. Norra Aspens branter

Höga branter på sjön Aspens nordsida. I och invid branten finns ett antal sommarstugor. Strax öster om branterna ligger Aspenäs herrgård.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, två autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, stor, vatten – 4 arter

7. Sävidsbo

Odlingsmark runt gårdar norr om Aspen.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, tre autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, mustasch/Brandts – 4 arter

8. Kullagårdsvägen

Odlingslandskap i ett dalstråk vid sidan av Lerån, nordväst om Stenkullen.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, en autobox

Fynd: nordisk, dvärg – 2 arter

9. Säveån Floda-Lerum

Säveåns dalgång mellan Floda och Lerum. På flera sträckor finns forsar och steniga stränder. Landskapet utmed ån innehåller betesmarker på flackare mark och riktigt branta ravinstränder och berg. Stora delar av sträckan är dock lövskogsdominerad.

Inventeringsinsats: En hel kväll under sommaren 2013, fyra autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, stor, vatten – 5 arter

10. Lerån, Våthult

Mera odlingslandskap nära Stenkullen. Detta ligger nära Lerån.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, en autobox

Fynd: nordisk – 1 art

11. Tollestorp

Odlingslandskap med brant kulle med lövskog, strax norr om Stenkullens industriområde.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, en autobox

Fynd: nordisk, dvärg – 2 arter

12. Olstorps gård

Stor gård nära vägen mellan Stenkullen och Gråbo.

Inventeringsinsats: Ett besök under en del av en natt 2012, tre autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, obestämd *Myotis*-art – 3 arter

13. Åstebo-Stålebo

Skogsbryn och åkrar söder om Näs och Sävelången. Här finns några åssträckningar som är klädda med huvudsakligen lövskog. En hel del betesmarker finns. I brynen finns gott om grova ekar. Under besöket inventerades också Näs fabriker och Tollereds samhälle.

Inventeringsinsats: En hel inventeringskväll sommaren 2013, 6 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, gråskimlig, vatten – 4 arter

14. Nääs

Slott med park med många mycket grova träd. Intill ligger det gamla slöjdseminariet med flera gamla byggnader och ytterligare parkmiljö. Hela miljön ligger invid Sävelången.

Inventeringsinsats: En hel inventeringskväll sommaren 2013, 5 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, gråskimlig, stor, vatten, mustasch/Brandts – 7 arter

15. Håvared

Lövrik gårdsmiljö strax norr om Nääs.

Inventeringsinsats: En kväll sommaren 2012, 2 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg – 2 arter

16. Ubbared

Litet område med villor och betesmarker och åkrar i ett område ner mot Sävelångens nordsida.

Inventeringsinsats: En kväll sommaren 2012, 4 autoboxar

Fynd: nordisk, syd, dvärg, gråskimlig, stor, vatten, mustasch/Brandts – 7 arter

17. Lärjeåns dalgång, Ramberg/Ingabo

Gårdar längs Lärjedalens nordsida. En hög brant finns här.

Inventeringsinsats: En kväll sommaren 2012, 6 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, vatten, mustasch/Brandts – 4 arter

18. Stora Lundby kyrka

Kyrkomiljö med lövträd söder om Gråbo.

Inventeringsinsats: En del av en kväll 2012, 3 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, stor, obestämd *Myotis*-art – 4 arter

19. Hjällsnäs

Öppet odlingslandskap öster om Gråbo, strandängar mot Mjörn.

Inventeringsinsats: Ett besök en del av en kväll 2012 med 2 autoboxar, ett besök en hel kväll 2013 med 5 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, gråskimlig, stor, vatten, mustasch/Brandts – 7 arter

20. Norsesund

Samhälle runt en liten järnvägsstation och sundet mellan Sävelången och Mjörn. Samhället ligger i branta sluttningar.

Inventeringsinsats: En hel kväll 2012 med 5 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, stor, vatten – 4 arter

21. Uddar i Mjörn

Ett antal uddar längs Mjörns västsida: vid Björboholm, Buaholm, Bua huvde och Huvden. Här finns lövträd, men lyssningen koncentrerades ut mot den stora sjön.

Inventeringsinsats: En hel kväll och en del av en annan 2012, 6 respektive 2 autoboxar. Ytterligare en kväll med 5 autoboxar under sommaren 2013

Fynd: nordisk, syd, dvärg, långörad, gråskimlig, stor, vatten, frans, mustasch/Brandts – 8 arter

22. Östad

Odlingslandskap och bebyggelse kring Östads kyrka och i kanten av Risveden. Stopp gjordes vid kyrkan, vid Fåglaryd och Lunden.

Inventeringsinsats: En hel kväll under sommaren 2012, 6 autoboxar

Fynd: nordisk, dvärg, långörad, stor, mustasch/Brandts – 5 arter

Diskussion

Resultaten från denna inventering visar att Lerums kommun hyser en fladdermusfauna som är relativt rik. Ett särskilt artrikt område förefaller landskapet längs Aspen, Säveån och Sävelången vara. På flera håll här hittades 7 eller till och med åtta arter per lokal.

Det största artantalet förekom längs Mjörns västsida, där nio arter hittades. Detta är en av västra Västergötlands artrikaste miljöer. Rikedomen på fladdermöss beror sannolikt på den goda födotillgången som sjön och dess lövrika stränder har.

Särskilt i ovanstående delar av kommunen bör man vid planering vara medveten om att lövmiljöer och gamla byggnader samt även betesmarker kan ha höga värden för fladdermöss. Lövskog i trakterna kring de stora sjöarna och Säveån är alltså mycket skyddsvärda ur fladdermussynpunkt.

De sällsynta arterna, sydfladdermus, Leislers fladdermus och fransfladdermus (rödlistade EN respektive VU), noterades på ett fåtal ställen. Leislers fladdermus hördes och sågs vid Stålebo inte så långt från Jonsered och Aspen. Fransfladdermus och sydfladdermus jagade i strandmiljöerna längs Mjörn. Sydfladdermus hittades också i Ubbarp, norr om Sävelången. Sedan tidigare är fransfladdermus även konstaterad vid Sävult i kommunens sydöstligaste del.

Utöver de nio arter som observerades i denna inventering vet vi att ytterligare en tidigare är funnen i kommunen, dammfladdermus (rödlistad, EN). Man kan också tänka sig att ytterligare en eller ett par arter kan dyka upp i kommunen. De arter som då ligger närmast till hand skulle vara trollfladdermus, pipistrell och barbastell. Alla dessa är mycket sällsynta i västra Sverige och i landet som helhet. Alla tre har de dock observerats i kommuner i västra eller södra Västergötland (Alingsås respektive Ale kommuner).

Med elva arter totalt hör Lerums kommun till de artrikare i Göteborgstrakten och övriga västra Västergötland.

Referenser

- Ahlén, I. 2006. Handlingsprogram för skydd av fladdermusfaunan. Åtaganden enligt det europeiska fladdermusavtalet EUROBATS. Naturvårdsverket Rapport 5546.
- Ahlén, I. 2011. Fladdermusfaunan i Sverige. Arternas utbredning och status. Kunskapsläget 2011. Flora och Fauna 106(2): 2-19.
- Dietz, C., von Helversen, O. & Nill, D. 2007. Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Biologie, Kennzeichen, Gefährdung. Kosmos Naturführer. Franckh-Kosmos Verlags. Stuttgart.
- Gärdenfors, U. (red.) 2010. Rödlistade arter i Sverige. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.